még más két millióit kölcsönöznek a' középponti seregnek 's ugyanannyit a' tartalékbanak.

Portugalia.

Lissabon, aug. 21. A' cortesgyülési senator- és követválasztások Portoban verekedésekre 's meg véres jelenetekre is adtanak alkalmat. A' septembristák feltek, hogy rájok nézve a' *többséget* kelesse fognák tenni a' cartistak, 's pártoltatva a' legfőbb hatóságok — a' főhelytartó 's *Conde das Antas* katonai kormányzó által, szabadságot vettek magoknak minden ijesztésmód' használására, hogy a' cartistákat a' választástól visszatartóztathassák. A' nép' seprejének, melly általok fel lőn fogadva, szazanakint kelle, bunkós botokkal és törökkel fegyverkezetten, lármazva járni az utczákon 's menni a' templomokba, hol a' választások tartattak, 's mindazokat, kik felül hinni vagy gyanítni lehete, hogy a' cartisták' részére szavazandanak, szóval és tettel bántani. Némelly cartisták ugy megülleglettetek, hogy meg sokaig fogják érezni; némellyeknek fejök zuzatott be, hogy más gondolatokra jöjjenek. E' rendetlenségek több napig tartottak, a' nélkül hogy elnyomathatnának. Sokan a' választójunták közül szetvertettek, tagjaiknak meg kelle szökni, hogy meg ne ülessenek, 's a' választóedényekbe (urna) egész csomó áljegyzékek vettettek, mellyek a' septembristák' pártjának neveivel voltak ellátva. E' szerint Portoban az egész választási munkálat erőnélkülivé lön. Az ezáltal okozott fékteleség annyira megy, hogy az ottani cartista ujságirók felven a' meltatlanságokról, mint az itteni hírlapokhoz intézett levelekben jelentik, napi lapjaik' nyomtatását a' csend' helyreállásáig megszüntették. A' septembristák' czélja ideiglen elérettek: nem nyerhetven meg t. i. a' többséget, legalább annyira akartak vinni a' dolgot, hogy a' választások erőnélkülieknek nyilvanyittassanak. Most a' csend ismét helyre lesz állítva; mert a' köznép a' milly nagy mértékben obajt nyugtalanságokat, mellyek' alkalmával valamit szerezhetni, hasztalan az csak egy quartilhobor volna is: épen olly hamar el is lankad, mihelyt ezen keveset folemesztette 's toroka elrekedt a' kiáltásban. Viszszatér nyugottan lakásira, mert a' szenvedélyek nem voltak nala felingerülve, minden gyülölség 's harag nélkül vert, sőt ölt is meg talán némellyeket, 's inkább vig mint gyülöléseges indulatban, miért is már holnap el van felejtve, a' mit ma tett, 's a' mi miatt ezt tevé. — Ugy tetszik, mintha a' külországi hatalmasságok már érdemesnek sem tartanák, az olly rosz hírbe jött Portugaliába követségeket küldeni, hogy itt magokat képviseltessek 's költekezzenek, mint egykor, midőn a' diplomata-testület adá a' finom tonust, 's meg nagy tiszteletben tartatek. A' jelen körülmények közt, midőn a' külországi udvarok' képviselői, együtt és külön, mindnyájan elvesztettek hitelőket a' „patriotáknál", 's ellenséges indulatú embereknek tartatnak, épen nem vehetni tőlök rosz néven, ha most már ők is némi tiszteletiességet mutatnak a' portugal nemzet iránt azáltal, hogy követeiket visszavonják, es csak csekély ügyvivőket biznak meg az illető tárgyakkal. *(Allg. Zeit. ler.)*

Schweiz.

A' thurgaui nagy tanács' vitatkozását 's határozatát, a' franczia jegyzéket illetőleg, párisi hírlapok terjedelmesen közlik. A' *National* megjegyzi, hogy *Molé* ministeriuma ezáltal terhes állásba látja magát helyezteteve. Ha enged, Europa előtt nevetséggé válik; mit fognának a' nagy hatalmasságok gondolni, ha az orléansi ház néhány, hegyei megett elsánczolt polgár által magát elutasíttatni hagyja? Más részről egy harczi határozat nem kevesbbé veszélyes. Franczia-ország' legrégibb 's leghasznosb frigyesének hadat üzenni, még pedig kevés nappal a' dynastia' harmadik királyának születése után, 's illy módon a' városi tanács' békefentartási ohajtásait olly hamar meghazudtolni, 's az 50,000 frankos kardot, mellyet amaz csak olly feltelel alatt ajánlott meg, hogy soha ki ne vonassék, hüvelyéből kirántani; egy 200 millió franknyi kereskedési közlekedést elakadásba hozni, 's ezáltal 20 legjövedelmezőbb 's leghivebb megyéi békéélenségre ingerelni; a' franczia kakast a' napoleoni sassal 's respublicai zászlókkal összeütközésbe hozni, mindezek komoly okok a' béke' további fentartására. Az eredmény az leend, hogy a' ministerium sem hadat sem békét nem határoz, hanem Schweiz ellen is, valamint Mexico és Buenos-Ayres ellen, a' hermetical zárvonalt, e' juste-milieui találmányt, használandja.

Törökország.

Az egy idő óta létrehozott vesztegléseí rendszabályokra vonatkozólag a' *Török Statusujság* következő tudósítást közöl aug. 15ről: „A' nem rég elkezdett vesztegléseí rendszabályokra nézve, mint tudva van, meghatároztatott, hogy azoknak a' vallási rendeletek' szakába vágó része a' tisztelettes *Esaad efendire*, orvosi része a' nagytudományú *Abdül-hak-Molla efendire* (protomedicus), végre-hajtó 's fenyitő része végre ő excellentiájára *Namik basa* osztályvezérre bizassék. De minthogy elkerülhetenül szükséges, e' jótékony intézetnek rendeleteit 's egyes részleteit lehető legnagyobb tökéllyel kivinni, a' nagyuri kormány az austriai császári királyi udvart némelly alkalmas egészségi tisztekért kérte meg, kik a' két udvar közt fenálló barátságos viszonyoknál fogva azonnal megajánltatva 's kinevezteve nem regiben már ide, Konstantinápolyba, meg is érkezek. Minthogy már most ezen ismeretgazdag 's főleg az orvosi tudományokban jártas férjfiaknak szánt hivatalos működés lényegileg az ő excellentiája Abdül-hak-Molla efendire bizottakkal együve olvad, 's minthogy czenkivül ez efendi, mint anatoliai kadiaszker, foglalatosságai által akadályozva van az egészségi biztosság' munkálatiban részt vehetni, a' szultán őt e' munkálatoktól felmenteni 's egyszersmind rendelni méltóztatott, hogy ezeknek a' vallásos rendeletek' szakába vágó része, valamint ezen egészségi intézetek' főfelügyelése a' nevezett uraknak, Esaad efendinek és Namik basának hagyassanak meg, az orvosi rész ellenben kizárólag az ujonan érkezett egészségi tiszt urakra bizassék."

Magyar hirlapok' heti szemléje.

August. 27 — sept. 2.

(Vége.)

Azt mondják ezen urak: mutassam meg, hogy a' *Kritikai Lapoknak* szinte ők voltak alapitói es fő fentartói. Szivesen. *Bajza*, ez a' nagy logicus, ez az olly igen tiszta keblü es kezü férjfiú, a' Figyelmező' 36dik számában ezt mondja e' részben ellenem: „O ugy tudja, hogy alapitó csak *maga* volt." Kérdem, miből tudhatja vagy hiheti ezt a' *publicum?* Felelett: abból, mivel a' K. L. czimen ez áll: „Kritikai Lapok. *Kiadja* Bajza." 'S mi következik ebből? az, hogy a' Kritikai Lapoknak, igenis, csak egy kiadója volt 's hogy ez *Bajza* ur volt. De tagadtam e en ezt? azt mondottam e én a' szemlében, hogy a' K. L.-nak valaha három — négy kiadója volt? Az én szavaim ezek (Hirnök 63. sz.): „De csakhamar tudvák 's nyilványosokká lettenek a' Kritikai Lapoknak mind *irói*, mind *kiadójok*' reszrehajlása. Köz tudomassá lett az országban . . azon négy iró' neve, kik a' K. L.-kat *alapitták 's féleg fentartották* 'stb." Nekem tehát azt kell bebizonyitanom, hogy a' K. L.-kat *négy iró alapitotta 's tartotta féleg fen*, 's ezen irókat (ha valaki csakugyan nem tudna meg őket) meg is kell neveznem. 'S most már figyelmezzünk. A' Kritikai Lapok' előszavában (Iső kötet, 7dik lap) ez áll: „Ezen gondolatok forgottak a' *kiadó*' elmejében, midőn elhökélé, hogy egyesülve néhány lelkesebb barátival a' tudomanyos közügynek, e' kritikai gyüjteményt meginditsa." Bajza tehát a' K. L.-kat önvallomasa szerint is néhány (mintegy 3—4) lelkesebb barátival a' közügynek indotta, azaz alapitotta meg. Miután ez áll 's mielőtt tovább mennék, azt kérdem *Bajza* urtól, miért nem idézte a' Figyelmező' e' számában az en en szavaimat a' Hirnök' 63. számából, mellyekre hivatkozék 's mellyeket meg akart czáfolni, betű szerint, ugy mint most én az öveit idézem? miért zavará össze az *alapitást*, ugy mint azt én értettem 's mint azt ő is czélszavának e' soraiban értette, az alapitással a' *kiadát és szerkesztői foglalatosság'* értelmében, mellyben egyedül mondhatá, hogy az alapitó csak *maga* volt? kérdem, mondom, tőle 's a' reszrehajlatlanul itelni tudó közönségtől, ha valljon logicai megficzamodásból tette e ő ezt, vagy inkább gonosz es az iteletet elteveszteni, megvesztegetni akaró elcsavarásból? — Lássak a' dolgot tovább, azt t. i., ki lehetett ama' négy férjfiu. A' Figyelmező ugyanezen (36dik) számában par lappal előbb ez áll: „Bajza folyvást kiadta Kritikai Lapjait egész addig, mig azok a' *Figyelmező* által sok részben czéltalanokká nem lettek", mi a' Figyelmező' előbbi számában igy volt mondva: „hogy a' Kritikai Lapok a' *hason tárgyú Figyelmező* mellett *legalább egy, időre* feleslegesekké lettek." (L. a' Hirnök' 67. sz. szeml.) En ebből egy kis combinativum judiciummal igy okoskodom: A' hason tárgyú Figyelmezőnek, melly *egy időre* a' Kritikai Lapokat feleslegesekké tette, alapitói es fő fentartói Schedel, Vörösmarty es Bajza; tehát a' hason tárgyú 's előbb is folyt, utóbb is folyandó Kritikai Lapoknak, mellyeket *Bajza*, saját szavai szerint, *néhány* lelkesb barátival egyesülve kezdett meg, alapitói es *fő fentartói* szinte ők hárman (egy vagy ket *lelkesebb* társsal több nem másítja a' dolgot) voltak. Ugyanis Bajza, ki mindig azt kürtöli, hogy a' Kritikai Lapok elejétől végig olly jól keltek 's népszerük maradtak, miért ne folytatta volna azokat az Athenaeum' megindulta után is (*erre* ugyis mintegy 70 dolgozóval birván), hanemha azért, mivel a' Kritikai Lapok' *alapitói 's fő fentartói ugyanazok* voltak, kik most az Athenaeumé es Figyelmezőé? — Mi ebben az előtt, ki e' literatori *pajtásokat és legelső fészkőket* nem ismeri, a' teljes meggyőződésre meg talán hiányzik, tökéletesen kipótolják azt a' következők. A' Kritikai Lapok' eddig megjelent VII kötetében ez a' név *Bajza* előfordul 27szer, ez a' név *Kölcsey* 3szor, ez a' név *Kazinczy* (mindig gánesolólag a' munkát 's kiadóját) 3szor, ez a' név *Kállay* Ferencz 2szer, ez a' név *Czuczor* Pál 1szer. Következnek az álnevek: *Toldy* Ferencz (Schedel) 5ször, —e— 2szer, *Békefy* 1szer, *Fenyery* Gyula (Stettner) 1szer, *G.* 4szer, *K—nyi* 3szor, *Z—y* 2szer, *Jám—y* 1szer, *Jámborfy* 1szer, *H—my* 1szer, *Biró* Pál 2-2szer, *** 1szer, *P. 1szer, *C—l* 1szer; végre *Nyirkiló*rü „Pályalombok" 's e' nemű borsos-paprikás *melléklelek* (nem birálatok) alatt. Mit következtet ebből a' józan es el nem fogult olvasó? szükségképen azt, hogy a' Kritikai Lapok' alapitói es *fő fentartói* csak igen csekély számmal, csak *néhányan* lehettek, mint maga Bajza mondja; mert ha az álnevek megannyi külön irók, akkor azok igen ritkán es keveset irtak, tehát csak lógók, nem *fő fentartók* voltak; ha pedig ezen álnevek közül több csak *egy és ugyanazon iroi* jeleli, akkor ezek' száma szükségképen a' kevésre, a' néhányra, a' *fő alapitókra* esik vissza. Már, hogy *ezeket* kitapogníthassak, valljon micsoda eszközhöz fogunk nyulni? talán Bajza urat, a' kiadót, fogjuk megkérdezni? Oh, erre nincs szükség. Lássuk, mellyek a' Kritikai Lapoknak e' Lapoknak es alapitóiknak *czellemét es tonusát leghivebben* 's *legujabbkor* tükröztetik vissza, és kik lehetnek *ezen* czikkelyek' irói? E' saját es legbelyegzőbb czikkelyek a' *legujabbkor* irói? E' saját es legbelyegzőbb czikkelyek a' következők: „Vezérszó (Bajza), Gruber' Historia linguae Ungerns Vorzeit und Gegenwart (Schedel), Papiros tükör (Z—y), Bökversek 's Eszmék (Bajza), Praktische ungrische Sprachlehre (K—nyi), Balogh János' élete (Bajza), gróf Desewffy József ellen (Bajza), Feletet Kazinczynak (Bajza), Almási Balogh Sámuelhez (Bajza), Romy ellen (*G.*), Eszrevételek az ev 's tékeletes szókra (Biró Pál), Mozárion, uj folyom 1-ső füzet (Bajza), Házasulók (Schedel), Jegyzecsek Stanesicsnak (Biró Pál), A' praqai táblák' ügyében (Schedel), Kazinczy' halála iránt (Bajza), Aesopusi mesék (Z—y), Magyar tudós társaság és Horvát István (—e—), Emlékeztető és levelek Horvát István ellen (Bajza), Mellyik a' valódi Aurora (Bajza), Bacsanyi' Munkái (Schedel), Az 1833diki nagy jutalom' felosztása (Békefy), Magyarázatok X. et companiának, Pro memoria a' kassai Szemlélőnek 's Felvilágositási Garaynak (Bajza), végre a' Pályalombok 's rokonok (a' fentebb megirt álnevűektől). Hogy ezen kijeleles, e' Lapok' szellemet illetőleg, hiv, e' mellett tanaimul az ország' valamennyi literatorait felhivom. Latjuk tehát, hogy itt, azaz a' K. Lapok' legbelyegzőbb czikkelyeiben, a' megnevezett fő dolgozók *Bajza, Schedel és Stettner*; az álnevűek pedig *G., —e—, Z—y* és *Biró* Pál. Már, ha valaki, ki a' stylisticaihoz ért, ez utóbbiak' munkáit összehasonlítja az elsőbbekeivel, különösen pedig —' birálatait *Schedeleivel*, *G.'* birálatait *Stettnereivel*; ugyszinte *Z—y* és *Biró* Páleit *Vörösmarty* tudományavval és stylusával, akkor, én ugy hiszem, könnyen meggyőződhetik a' felől, hogy a' Kritikai Lapok' alapitója es *négy fő fentartartója* csakugyan *Bajza, Schedel, Vörösmarty* es *Stettner*. De halljuk, legfőbb erősegül, Kazinczyt, mit irt ő e' tárgyról mindjárt a' Kritikai Lapok' *legelső* füzetének megjelente után *Stettnerhez*: „Mondja meg az ur nekem, édes barátom, — igy szólt — mint vetemedhetik a' társalkodásban olly szerény, szeretetre olly meltó barátunk (*Bajza*) illy *tisztelettenszóra*? Nem jó dolog arra szokatani magunkat, hogy a' *jókat* is kicsinyeknek nezzük, mert az oda visz, hogy *egyedül magunkat és társainkat* nézzük valamiknek. 'S ki felel arról, hogy az a' tiszteletet érdemlő kis kör, melly most maga akar lenni minden mindenben, örökre fog tartani, 's mi lesz akkor, ha később a' mostani barátok ellenségekké válnak?" (Kritikai Lapok, IIdik füzet, 47dik lap.) Nem igazolják e Kazinczynak, a' mostani magyar stylistica' es szépliteratura' atyjának, még pedig az akkori literatori viszonyokba is *tökeletesen beavatott* atyjának, e' szavai teljesen es ellenmondhatatlanul az en állitasomat? nincs e itt világosan kimondva, hogy a' Kritikai Lapokat csak egy *kis kör*, csak néhány ember alapitotta 's tartotta féleg fen? De ki legyen tehát *név szerint* azon *kis kör*, mellyet Kazinczy értett? Hiszen megmondja maga Bajza, ez a' szerencsétlen logicus, ellen nem állhatva az igazságnak, e' levélre adott valaszában, mellyet a' Kritikai Lapok' ugyanazon füzeteben (lap 53) megfoghatatlan bárgyusággal kiadott, illykepen: „Mellyik az a' tiszteletre meltó kis kör, mellyet a' tekintetes ár ert, 's melly, mint mondja, maga akar minden lenni mindenben, én *nem tudom*. A' tek. ur' levele F(enyéryhez, azaz *Stettnerhez*), T(oldyhoz, azaz *Schedelhez*) ... és hozzám (azaz *Bajzához*) szól; ez volna tehát az emlitett kis kör; de hol adtuk mi annak peldáját, hogy *mindenben mindenek* akartunk lenni? Engedje meg a' tek. ur, ha azt állitom, hogy *ezt* (t. i. a' mindenben mindeneket, de nem a' kis kört) csak a' fellobbanás mondathatta 'stb." — En pedig mindezek után csak azt mondom, hogy a' kinek az itt elmondottak, noha meg *többet* is lehetne felhoznom, nem elegendők annak bebizonyitására, hogy a' Kritikai Lapokat „Kegyetek négyen, u. m. *Bajza, Schedel, Vörösmarty* es *Stettner* alapiták 's tartották *féleg* fen", annak ész' tekintetéből legyen az Ur Isten irgalmas es kegyelmes.

Másodszor, azt állítják itt ezen urak ujolag, hogy az ellenőki zajgások csakugyan 1836-ban (vagyis az Athenaeum' kihirdettetésekor), nem pedig 1831ben, vagyis nyomban a' Kritikai Lapok" első füzetének megjelenése utan, kezdődtek. Es valljon mivel bizonyitják ezt be? azzal, hogy húsz sorral alább (Figy. 35. sz. 568. szelet.) megismerik, miszerint nekem „*epen a' fődologra*, t. i. az ellenőki zajgások' *okára* nézve, melly nem vala egyéb, mint az irók' igen nagy részének félelme es boszuja (l. Hirnök 63. szám.), *igazam volt.*" Miesoda sophismával akarnak tehát ezen, szinte országosan elismert 's ön vollumásukkal is megerősitett *factum*' súlya alól kibúni.? Azt mondják, hogy az általam ama' szemlében a' Kritikai Lapok által illetlenül és méltatlanul birálttakul megnevezett 18 iró közül (de több is volt), négy, későbben, dolgozóik (az *Athenaeum*' dolgozói) közzé állott, tiz az ellenőki zajgásokban részt nem vett, 's igy *csak négy* volna a' felzudültak közt, a' többi pedig (kik t. i. ellenők a' 18-on *felül* felzudültak) *uj okból uj ellenségek*. 'S ez tehát czáfolat? ez logica? ez okoskodás? Ha kegyetek megismerik, hogy „az ellenőki zajgásoknak (mellyeket 1836-ra akarnak tétetni) igaz oka az irók' igen nagy részének félelme es boszuja: kérdem, honnan vette e' félelem es *boszu* eredetét: az Athenaeumban es Figyelmezőben e, mellyek 1836 végén meg csak hirdetve voltak, de meg nem jelentek, vagy a' Kritikai Lapokban, mellyek 1831 óta sujtogattak az irokat? Mit bizonyithat ez ellen az, hogy *négy* későbben kegyetekhez állott, négy *zajgott*, tiz *hallgatott*, a' többi *uj okból lett uj ellenség*? —

Igen, de — ezt mondják ezen urak egy lappal utóbb — ők kiméletlenek, pasquillansok, pártosok, részrehajlók voltak ugyan, de csak az *érdemetlenek* iránt. (Figy. 35.,570. szelet.) Valósággal? De hát ha en erre azt mondom, hogy *minden* iró *érdemes*, kisebb vagy nagyobb mértékben (mellynek elhatározása a' *kortól*, mellyben, es a' *publicumtól*, mellyhez irnak, függ), 's hogy igy *minden irónak*, kivalt hirlapirónak, millyenek az athenaeisták is, kötelessége, *minden iró* iránt kiméllőnek, nem-pasquillansnak, nem-pártosnak, nem-részrehajónak lenni? — A' magyar irók közt, kiknek neve ez utóbbi években megpendált, talán a' leggyengébbek' egyike *B—yh* J. 's a' hirlapirók közt *A—l J.*; es megis, valljuk meg őszinten, olly igen *minden érdem* nélküliek ezen férjfiak? szabad e, illik e iránttok azon ürügy alatt, hogy „nem érdemesek", kiméletleneknek, pasquillansoknak, pártosoknak, részrehajlóknak lennünk, millyenek az Athenaeum' es Figyelmező' szerkesztői is (hogy a' Kritikai La-

pokat ujolagne említsem) Fejér, Wargha, Kovács, Kunoss, Frankenburg, Szekrenyesi, Hazucha, Munkácsy, Lemonton, Mocsy, Haiszler 'stb. 'stb. iránt kisebb vagy nagyobb mertékben voltak?

Minden iró, mihelyest egy kicsinyke súllyal és kifejlettséggel bír, egy vagy több ideának, mellyeket hirdet 's mellyeket irása által letesiteni törekszik 's tehetsége-és körülményeihez képest kisebb vagy nagyobb mértékben valóban letesit is, kepviselője. Ezt az ideat kell felfogni, 's annak általa történt letesitését az iró' tehetségéhez és *korához* kepest meghatározni: 's csak akkor fogunk az iróról teljesen és igazán itelhetni. De ha e' dologban lélekismeretesen jarunk el, ugy fogjuk találni, hogy 100 iró közül, mint már egyszer emlitettem, legalább is 80 érdemes iró, 's igy tehát az iróról általában véve meltányosan és kimelettel kell szólni, igy tehát a' criticának általában véve kimélönek és méltányosnek kell lenni. Doctor Balogh Józsefnek mint irónak, például, ideája: a' köznek különféle tudománynemekben használni, 's ez az idea, alapban, jó és szent, csakhogy a' *különféle* nemeket kellene B. urnak egyre vagy kettőre szoritani, 's csakhogy B. ur a' *köznek* (mi igen sokat jelent) néha igen csekely eszközökkel 's kevés tehetségeel is akar használni, miből aztán az következik, hogy a' czél' nagysága 's az eszköz' csekelysége öt néha egy kisse *nevetségessé* teszik, miről én nem tehetek, de azért valódi érdemet és szándéka' tisztasagát nem tagadom. A' Kritikai Lapok' egyik fő ideája volt: rejtekből sujtó, de alapos és kimeletlen, elzúzó biralatokkal a' kontárokat a' literaturában eltiporni 's az irástól elrettenteni. A' *kontár* elleni szándek jó, 's e' reszben e' Lapok bizonyos mértékben használták is, de az *eltiprás*' és az *elrettentés*' ideája nem egészen jó 's kiváltképen nem *practica*, mert a' kontár nem *hagyja* magát eltipratni, kivált ha eltiprani akaróját személyesen is ismeri es visszarugdoshatja, sem pedig az irástól, vagyis inkább firkálástól, elrettentetni. És még azért sem practica, mivel meghatározni, ki a' kontár ki nem, nehez, kivált ha az ember *pártos*. — Igy, végre, e' szemlének ideája; józan, mérsekelt nézeteket fejteni ki mindazon köz érdekü targyak felett, mellyek a' magyar hirlapokban koronkint előtünnek 's különösen, az eszmek' rectificatioja által a' *tömegek' józan és helyes gondolkodására befolyással lenni.* Mennyire mehettem vagy mehetek én ezen idea' letesitésében erőmhöz és koromhoz képest, azt természetesen nem en fogom elitelni; de hogy az idea maga nálunk, kiváltképen most, korszerü és hasznos, azt én sem Bajza urtól és companiajától, sem más akárkitől nem kérdem, hanem tudom. Igy tehát tudvan Pál, mit kaszál, bizvást zajogjanak, pletyáskodjanak, sophistáskodjanak az urak ellenem, en — megyek a' szemlére.

A' *Természet*ben (43. es 44. sz.) legérdekesebb czikkely a' „magyarországi folyók" folytatása. A' belletristicai rész mutatmányt közöl Kunoss' „Istenitelet" czimü új szomorujátékból; végre a' literaturai világ *Szász* Károly professor' kiadatni szandékolt „Parthenon" czimü, igen érdekes kisded-könyvtárárol értesit.

Az *Ismertető*nek főbb czikkelyei: „Thaer' szeréről a' marhadög ellen" (*Szakmáry* igazgató urtól) es (az összmüvészeti részben) „Gőzmozgonyok' ára" 's „Felmeresre szoló aló" müszer", mellyhez rajz is jarul.

A' *Héti-Lapoknak, Rajzolatoknak, Regelőnek, Hasznos Mulatságoknak* 's az erdélyi lapoknak ez úttal a' hely' szűke miatt nem szánhattunk különösb figyelmet. Ellenben

A' *Társalkodóban* minden figyelemre meltó *Szentkirályi Móricz* urnak sokat felvilagosito válasza „Bajza és Egressy — „A' Társalkodó' 68. n. b. számbéli lapjában B. J. ur nevemmel fölülirott czikkelye által a' 66d. számba foglalt válaszomból némelly reszben magát érdekeltetve érezvén, felel; mivel azt mondja, hogy „faggató szavaim" kesztettek szólani; én sem hallgathatok el, mert nem szavakról, hanem történt dolgokról van itt kérdés. — Feleljen meg B. ur e' kérdesre: Iször: Miért nem adta nekem a' többi irománnyal együtt, valamint például Adler' felmondás' megtörténtét csak E. G-urtól tudtam meg legelőbb; dását, E. G. ur' felmondó-levelét is, ugy hogy én a' felmonmidőn julius' elejen Bécsből visszatérvén első látogatásával szereneséltetett; 2or: Miert hagyta ki bizonyitványából hogy E. G. hat hónap mulva, junius' Isőjétől számitva, kivanja szerződését megszüntetni? Ha ezen elmulasztások, valamint máson is megeshetik, feledékenységből vagy tevedésből történtek, a' felelettel szivesen megelégszem, mert nem mások' elaztatása, hanem csupán igazolásom fekszik szivemen. De azért nem kevesbbe factumok és pedig elhatározó factumok, bár honnan eredtek is. Részemről én is két kérdésre tartozom felelettel: Iör: Minek emlittetem meg ezen körülményt Glötzer' ügyében, holott oda nem tartozott? F.: Mivel E. G. ügyeben sokfele hirhordás által ragalmaztatva levén, a' „Rajzolatok" és „Századunk" után én is egy szót kivántam szólni: hogy E. G. ur' eltávozásának talán nem épen én vagyok oka, mint hirdetve volt, hanem a' körülmények, és mivel épen bizonyságlevélről volt ott is szó, ezen történet ötlött emlékezetembe, melly leginkább fájt azért, mivel egy alkalommal szememre veitetett: hogy a' biró előtt ezen hat hónapi felmondásra kellett volna hivatkoznom; és hogy a' szerződést, mellyről E. ur semmit nem tudott, elő sem kellett volna mutatnom. (!!!) — Teljes előadást közleni, mielőtt egyenesen megtámadtatnám, nem volt szándékom, nehogy E. ur' ellenségének kiáltsanak meg hangosabb torokkal azok, kiktől eddig is elég sértő hírek terjedeztek. De mondja bár akárki, hanem mondja nyilván 's ne alattomos suttogással: hogy E. ur' távoztának én vagyok oka, akkor talan terjedelmesebb történetleirást adandok, mint a' Rajzolatok' névtelen correspondense. 2or vádol: mintha leczkét adnék a' szerkesztőségnek? F.: Mentsen Isten! sőt inkább én akarok tanulni B. urtól, miként ne legyen a' szinház ügye személyes, inclinatiók által koczkáztatva, hanem megvallom, nem tudtam, hogy B. J. urnak ollyan titkai is vagynak mellyekről ő maga sem tud semmit: ezek már igazán titkok, ezeket tovább mondani csakugyan nem lehet! — Én eddig azt hittem, hogy szerkesztőség előtt titok nincs, hanem van a' szerkesztőségnek titka a' publicum ellett: most azonban már jobban tudom, és jövőben B. J. urat olly kérdessel, mellyre nem felelhet, háborgatni nem fogom. — De hogy megmondjam: miert kell a' szerkesztőségnek tudni legalább azt, ki által van valamelly czikkely irva, epen a' jelen eset' peldajaval elek. Mert ha nem kardalnoktól származott az Iső igazitas: ugy az aláirás literaturai falsum, es erről a' szerkesztőség felelni csakugyan tartozik, ha talán, mint peldaul hozza fel, B. J. *maga* irta volna is a' kardalnok' neveben. — Végre hogy az Iső igazitas *nem* kardalnoktól származik, es igy B. urnak csakugyan van olly titka, mellyről maga sem tud semmit, azt tovább is allitom, 's hivatkozom a' kardalnokok' tulajdon bizonyság-teteleikre olly személyek előtt, kiknek minden ketsegen kivül igazat vallottak. — — Nem kell ezutan egy szóval is bizonyitani, *mi volt oka minden zavarnak, mellyet a' szinházzal eddig tapasztalai lehetett:* nevtelen levelen es Sch. általi biralgatasokon fel nem indult volna, hanem ezt jó alkalomnak latta, vagy talán lattak, es a' dramai müveszetnek (talan müvészeknek) voltak „gravamenei", ki ellen? azon ügy ellen, mellynek Schodel János egyik kepviselője. Mi ügy ez? talán a' szinjáték? ennek gravamenei vannak; vagy a' ballet? ez meg eddig nem is letez; az opera? meglehet: sőt ugy is vagyon! Epen, mint nehány evvel ezelőtt Budán a' tanczosnők ellen, ugy most Pesten is az opera ellen bizonyos „fogalmak" vannak, mellyeknek sikerülni kellene, 's mellyek koránsem kirekesztőleg E. urnak „fogalmai." Ezen fogalmak ellenkezésben vannak az igazgatóság' fogalmaival, honnan eredtek ezen fogalmak, mi uton kivántattak sikereltetni, és hogyan került a' fogalmakból ama' szemelyes, es pedig élethalára duló harcz, sokan tudják; de megmondom en is minden tartózkodas nélkül, mihelyt valaki nyilvanyosan vádol: hogy a' szinházi zavaroknak oka en vagyok; addig, mig suttogva hirhordas es koholás által támadnak meg ellensegim, hallgatok, es eléginek tartom, ama' sokfele gyalazatos hirnek es első kohólóinak mint hazugoknak altaljanfogva ellenmondani. Igaz tehát, hogy E. ur nem oka a' történteknek, mert a' szinjátek es opera közötti villongás az ő, es Sch. közötti pernel, melly maga is ezen villongásból vette eredetet, sokkal regibb, es valóban sajnálhatni, hogy E. ur el hagyta magát ragadtatni, es szószólója lett olly ügynek, melly öt, mint egyes szinészt, nem illette: es szószólója lett olly módon, mint történt. — Megvallom, hogy a' sokfele hirszaporitást meguntam, 's a' dolgot inkább nyilvánságos viadal' mezejen kivánnám látni. — Es mivel en olly kesz sietseggel meg az előre képzelt kérdésekre is felelek, ujra az irant kérem meg B. urat, hogy feleljen ő is az en kérdesimre, es a' kérdestől többe ne terjünk el, mig dolgunkat egymás között el nem végeztük. — Most már a' „metamorphosis" es „faggató szavak" részemről is hasonló csipősségekkel leven megtorolva, ajánlom: hogy többe csipősségekkel elni nem fogok, hanem pusztán a' dologhoz szólok, hacsak B. J. ur hasonló fegyvert nem kivanna továbbra is használni, a' mi minden kérésem mellett is természetesen teljes szabadságában áll. — *Szentkirályi Móricz.*"

Csató Pál.

Eltelvén a' vizkárvallottak' fölsegélésére szánt munkának („A' Duna' pusztításai Magyarországban 1838.") előfizetési második határideje is: jelentjük a' n. é. Közönségnek, hogy miután a' magyar részre alig nyolcz százan, a' németre pedig jóval kevesebben fizettek elő, 's igy a' nyomtatásra fordítandó költségek a' jövedelmet csaknem egészen fölemésztendvén, tetemes fáradságunk mit sem fogna a' jótékony czélra gyümölcsözhetni: e' munka ki nem adathatik; kérjük egyszersmind a' t. cz. Előfizetőket, méltóztassanak pénzöket ugyanazon uton, mellyen befizették, visszavenni. Nem mulaszthatjuk el ez alkalommal, hogy hálásan meg ne emlitsük t. n. Küküllő vármegyét (Erdélyben), mellynek kebeléből legtöbb, u. m. 227 előfizetót nyertünk: ellenben negyven vármegyéből, fájdalom, egyet sem. Nem akarjuk e' szomoritó részvétlenség' okait közelebbről fürkészni, de e' miatti keservünket nem titkolhatjuk el. füstbe menni látván buzgó törekvésinket, mellyekből — bizton állíthatjuk — még az utókorra is, különösen a' szándéklott munka' mútudományi része által, lényegi hasznok fogtak volna háramlani. Végül forró köszönetet mondunk az illető t. megyei Küldöttségnek lelkes buzgalmáért, mellynél fogva vállalatunkat hathatós pártfogása alá vevén, az iránta részvétnek nem csak t. n. Pozsony vármegyében — honnan valóban számos előfizetés érkezett be — hanem az egész országban is eszközlendő elterjedésére mindent elkövetett.

A' Hirnök' és Századunk' szerkesztősége.

(1)

Gabona-szállítás.

A' siglabergi kir. gabona-gondviselőség' fődöszére 2,000 mérő buza' 's 3,000 mérő rozs', valamint a' kir. istálói magtár' fődöszére 6,000 mérő zab' szállitása kivánatik.

Ezek szállithatnak egészben és egyszerre, vagy pedig kicsinyenkint és kikötés szerinti időközleg. A' szállitandó gabonaszemek szározak, szagtelenek, tisztak, szóval a' legjobb minőségűek legyenek. A' vállalatok ezennel meghivatnak, irásbeli ajánlatoknak f. é. september 27kig az alsómagyarországi kir. fökamaragrófsági hivatalhoz Selmeczre akkint beküldésére, hogy ezen ajánlatosok magában foglalja a' szállitandó gabona' mennyiségét és nemét, es utóbbiból két párban lepecsételt mutatványt (egyike a' szerződés' megkötésekor, másika a' szállitókor nyittatandván fel), valamint 10 pecenes pénzpecsettel is ellátva legyen. Selmecz, sept. 3. 1838. Az alsó-magyarországi kir. kamaragrófsági hivatal. (3)

(1)

Hirdetés.

A' nm. m. kir. udvari Kamara' rendeléséből a' diósgyöri koronai urodalom' makk- és gubacs-termése f. évi september 29kén a' diósgyöri erdőcz-hivatalban Felső-Györöst tartandó árverés utján a' többet igérőnek fogatik stengedetni.

Ezen árverésre a' vállalkozni akarók, elégséges bánatpénzzel ellátva, ezennel meghivatnak. Diósgyőr, aug. 23kán 1838. (3)

(2)

Haszonbérbe adás.

A' nógrád Almásy család' török-sz.-miklósi urodalmához tartozó t. m. Heves és Külső-Szolnok vármegyékben kebelezett Cséfai puszta, melly több mint öt ezer holdat foglal magában, f. é. september' 29-kén kezdendő 6 egymást követő esztendőkre terjedő haszonbérbe, f. hónap' 18ikán Török-Sz.-Miklóson az uraság' házánál tartandó árverés' utján, ki fog adatni: melly határnapra a' kiberleni akarók megjelenni kéretnek.

Török-Sz.-Miklós, sept. 3kán 1838. (3)

(2)

Haszonbérbe adás.

Tekintetes nemes Abauj vármegyében fekvő polgári örök-hagyományú mislyei urodalom' részéről közhirül tétetik, hogy kormánya alá tartozó négy helységeknek, ugymint Alsó- és Felső-Mislye, Bologd' és Osva' határaikban, nevezetesen

négyes hold terjedésben

Alsó-mislyei erdőben 671 ᵐᵒ ᵗᵃᵗᵉ
Felső-mislyei „ 1080 ᵐᵒ ᵗᵃᵗᵉ
Bologdi „ 169 ᵐᵒ ᵗᵃᵗᵉ
Osvai „ 1218 ᵐᵒ ᵗᵃᵗᵉ

találtató makkoltatás most legközelebb jövő september hónapnak 17én 1838. évi reggeli orákban, alsómislyei urodalmi kastélyban tartandó nyilványos árverés' utján kiberéltetni fog. Melly feut kitett határnapra 's helyszinén a' bérleni kivánók illendően, a' szokott bánat-pénzzel, meghivatnak.

Költ Alsó-Mislyén, augustus' 31én 1838.

Wesselyenyi György,
tisztartó.

(3)

(2)

Drót-gyár.

Gróf Batthyanyak Lajperdorf meletti drótgyára, melly eddig önállóleg kezeltetett, most haszonbérbe, vagy akár egyenesen áruba, bocsáttatik.

Ezen gyár a' steyerországi határokon Lafnitz folyónál fekszik; minden hozzá szükséges épületekkel és gyáreszközökkel el van látva; gyakorlott munkásai a' melléképületekben laknak; fával és szénnel bővelkedik.

Részint egészen részint félig kész drótjai, valamint drótanyagai, megváltás mellett a' gyárral együtt átvehetők.

A' gyárhoz néhány telek is fog haszonbérbe adatni.

Ezen gyár' haszonbérbe-vételére vállalkozók, vagy azt talán egyenesen megvenni akarók, közelebbi értesitést vehetnek és ajánlkozást tehetnek akár Magyarországban Vas vármegyében a' német-szent-mihályi (Petersdorf) tisztartóságnál, akár Bécsben Kärntner Strasse 1004. szám alatt. (3)

(3)

Hirdetmény.

Néhai czimzetes püspök és nagyváradi nagy-prépost *Tágen* János ur ő nagysága' végrendelete' teljesitője általtal közhiréé tétetik, hogy f. é. september hónap' 27-dik napján elsőben a' massahoz tartozó, a' nagyváradi promontsirsmon a' városhoz ezek egyenkénti lépésnyire igen alkalmatesan helyezett 75 öl részint kőburhajtásos, részint pedig kőhomokba vájt pincével, felál rajta czélszerü sajtóház, sajtókkal és szüreteló eszközökkel 's legfeljebb magtárral, czenkivül egy alkalmas lakó- és vincellérházzal, ugyszinte egy 10 lóra való kőistállóval, 3 üstel 's hozzávalókkal pálinkafőzö házzal ellátott 140 kapa alá való e' legjobban müvelt szőlő, idei termésével együtt.

Ugyanakkor és azon pincéből mintegy 2000 eseber 1834iki sz.-imrei, diósszegi, terjei, váradi, szalacsi es Pest vmegyei azaszi borok mind vassa edényekben, nemkülönben hegyaljai szászszőlő- és különös asztali borok, részint üvegekben, részint átalagokban, ezek mellett mintegy 100 darab üres vasabroncsba foglalt hordók.

F. é. october' 16 's következő napjain pedig folytatólag Tépén a' nagyváradi nagy-prepostság' jószágában, melly Debreczen és N.-Várad között 3—4 óra távolságra esik.

a) A' mostani, szám szerint 3000 darab fél finomságú selyembirka-tikenyáj, jáfele kasokkal ellátva.

b) Bagosi nagy' fajtájú 220 darab sertés-ayáj, melly közt vagyon nag-kocza 180.

c) Tőke-gulya 106 számbéli állú, vagyon közte egy 6 esztendős bika, és egy 2 esztendős bika.

d) Bivaly-csordácska 24 darabbéli állú, más-val ellátva.

e) Mónes 58 számbéli állú, melly közt vagyon meddő kancza 10, csikós kancza 13 darab; 3 esztendős és Batalabb kancza-csikó 14, egy szürke gyedfű, és 4 harmadfű pej 's egy sárga csődör csikók.

f) Hat rendbeli bóres vonat hal-hat ökörrel, ellátva szekerekkel és ezekhez tartozó eszközökkel; ismét két rendbeli bivaly vonat, négy-négy bivallyal.

g) Házi bútorok, 's azok között egy legujabb módon készült mázsáló eszköz, és 4 cassa-láda egészen vashól készülve 's jó zárokkal ellátva; árverés' utján a' jobbet igérőknek kösapénz' leitetle mellett eladandók.

A' venni szándékozók a' fent kijelelt napon és helyen megjelenni illően meghivatnak.

Váradi-Olaszi, augustus' 16án 1838. (3)

POZSONYBAN, nyomtatja ifjabb *Schmid Antal.*